

Ret en i den, dog altid foranderlige, Lovgivning begrundet Afgang til at male for et vis District. I Tillid til, at i Danmark slige Forhold ikke uden Trang eller Nødvendighed vilde blive forandrede, og i Tillid til at Forandringen, naar den skee, da vilde skee paa en billig Maade, har man naturligtvis betalt denne Ret, og den har en saa stor Værdi — hvilket jeg gjerne skal erkende — for de nuværende Besiddere, at det vilde være meget ubilligt at ophæve den strax; men man skal dog lægge Mærke til, at der er Møller, hvorpaa dette ikke passer, og det er de meget store Vandmøller, der ligge ved større Aaer, f. Ex. alle de Møller, der ligge langsmed den Aa, der gaar fra Fuursøen til Strandveien, Møllen ved Silkeborg og mange flere. Disse store Vandmøller have et saadant Fortrin i den billige Vandkraft, fremfor hvad anden Kraft der ellers maatte tilveiebringes, at de næsten alle beholde deres Værdie urørte af denne Lov. Men for de andre Møller, og navnlig for Veirmøller, maa jeg indrømme, at det i Fremtiden vil skee, at deres Værdie vil ikke lidet forringes. Man siger: „ja, det skeer nu ved denne Lov“; — nei, det er ikke den Lov, der bevirker dette, men det er, som en æret foregaaende Taler meget rigtigt bemærkede, Trangen til en større Udvikling af Næringsforholdene, og den almindelige deraf følgende større og større Udstrækning af Bevillingerne, samt den Overbeviiisning, som mangengang, ogsaa igjennem Pressen, gjorde sig gjældende, at det var skadeligt for Danmark at holde den hidtil gjældende Lovgivning i den Retning ved Magt. Det var det, der svækkede Tilliden til Møllerne, det var det, der gjorde, at Mølle-eiendommene kom i en saadan Miscredit, at de navnlig her i Hovedstaden sank ned til den halve Værdie af den, de tidligere havde havt. Hvad har da nu, vil man spørge, Lovudkastet villet gjøre for at forberede og mildne den Overgang fra det bundne Næringsbrug til den naturlige Frihed, som Landets Lary mænes at fordre? Det har givet Møllerne for det Første en fri Udvidelsesret; det har i et vist Tidrum givet dem Fortrinnet til at anlægge de nye Møller, som kunne finde Beskæftigelse i deres Omegn, saaledes at de kunne

udvide deres Bedrift, at de paa den Tid, Friheden skal indtræde, kunne være istand til at beherske Forholdene, og have de ikke selv Evne, kunne de vel finde en Kjøber, som har denne, og som kan optage og benytte denne Forret, og de kunne saaledes tilegne sig en saadan Afgang til Møllebruget under Forudsætning af en dygtig og forsvartlig Behandling, at Concurrerter vel vilde betænke sig paa at træde op ved Siden af disse saaledes udvidede, saaledes forbedrede Møller. Jeg vil indrømme, at der maaskee sidder hist og her en enkelt Møller, som nu mæler grovt og simpelt, som er en Mand uden Capital, uden stor Driftighed, ja han er udsat for Fare ved denne Frihed, og det er et Onde; han er vistnok at beklage; han kan forresten være en meget brav og stikkelig og ogsaa en flittig Mand. Men dette er en Ulempe, som ikke kan undgaaes, og hvorfor Grunden ikke skal søges i Lovudkastet, men den ligger i de uafviselige Tidsforhold, i den bestandige Stigen af Folkemængden, i den nødvendige Henviiisning til at benytte ethvert Erhverv for at fyldestgjøre de bestandigt stigende Fordringer.

Udkastet havde indskrænket denne Frihed til 5 Aar; nu er der foreslaaet 15 Aar, visse en lang Tid, en Tid, ved hvis Længde man virkelig kan have stor Betænkelse; thi hvad er Meningen af denne Bestemmelse om disse 15 Aar? Man betragter det fra den ene Side, og det gjør Lovudkastets Modstandere, saaledes, at om 15 Aar saa vil man da iværksætte den Uret eller Ubillighed at borttage Møllebrugernes Ret; men, mine Herrer! der er en anden Maade at betragte Sagen paa, og det er den: der er givet de nuværende Møllere et Tilfagn om for hele 15 Aar, at den almindelige, den naturlige Frihed saalænge et skal blive indført. Det er en anden Maade at betragte Sagen paa, og seet fra den Side har Forslaget virkelig sin store Betænkelse. Det følger og af den sidste Maade at betragte Sagen paa, — og heri maa jeg være aldeles enig med den ærede sidste Taler, — at det vilde være høist uheldigt for Møllerne, naar de havde Valget imellem at modtage dette Tilfagn, at beholde deres Ret til Møllenering og de Fortrin, som her ere indrømmede dem for 15 Aar,